

Nr 196.

Godkänd av första kammaren den 17 maj 1927.

Godkänd av andra kammaren den 17 maj 1927.

*Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av väckta motioner
angående utredning rörande den primära jordbruksfastig-
hetskrediten.*

(Bankoutskottets utlåtande nr 41.)

Till Konungen.

I två inom riksdagen väckta motioner (I: 110 och II: 184) har hemställts, »att riksdagen må besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om allsidig utredning rörande den primära jordbruksfastighetskrediten — inberäknat den primära skogskrediten — och att därvid särskild hänsyn tages till kravet på skälig höjning av gränsen för denna kredit ävensom till att jordbrukshypoteksinstitutionen må så öka sin utlåning och anpassa sin verksamhet, att den kan fylla alla nutida skäliga krav på densamma, samt att för riksdagen framlägga det eller de förslag, vartill utredningen må föranleda.»

Jordbrukets speciella kreditbehov kunna som bekant uppdelas i tre större kategorier, den *primära fastighetskrediten*, som har till ändamål att förmedla fastighetsomsättningen och underlätta förvärvandet av lämpligt bruksområde, den *sekundära fastighetskrediten* med huvudsakligt ändamål att bereda tillgång till det kapital, som erfordras för anläggningar och förbättringsarbeten, vilka endast efter längre tid kunna beräknas återgålda nedlagda kostnader, samt slutligen själva *driftkrediten*, som avser att i första hand täcka de regelbundet återkommande behoven av rörelsekapital men även att möjliggöra sådana förbättringsåtgärder, som kunna förväntas mycket snart återgåldas genom ökad avkastning från fastigheten.

Den primära jordbruksfastighetskrediten lämnas mot säkerhet av inteckning i dylik fastighet, därest inteckningens kapitalbelopp ligger inom 50 procent av fastighetens värde, på visst sätt beräknat. Den sekundära jordbruksfastighetskrediten lämnas mot säkerhet av högre liggande inteckning.

I vårt land handhaves endast den primära jordbruksfastighetskrediten av hypoteksföreningarna, och är nämnda kredit reglerad av bestämmelserna i dels förordningen den 16 maj 1890 angående Sveriges allmänna hypoteksbank och dels förordningen samma dag angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efter rättelse lända. Hypoteksbanken och hypoteksföreningarna utgöra tillsammans en enhetlig institution för den ifrågakarande kreditens handhavande. Hypoteksföreningarna utgöra sammanslutningar av de hos dem låntagande jordbrukarna; hypoteksbanken är centralanstalt för hypoteksföreningarna och har ej andra delägare än dessa.

Hypoteksbanken har till uppgift å ena sidan att upptaga de lån, som erfordras för tillhandahållande åt föreningarna av behöfliga utlåningsmedel och å den andra att övervaka föreningarnas verksamhet, varvid särskilt skall tillses, »att tillräcklig säkerhet i jordegendomen finnes och under hela avbetalningstiden bibehålles» för de penningmedel, banken för föreningarnas räkning upplånat. Hypoteksbanken äger så tillvida ensamrätt till utgivande av obligationer mot säkerhet i jordegendom på landet, som ingen annan kreditinrättning må utgiva dylika obligationer. Bankens upplåning sker så gott som uteslutande genom försäljning av obligationer av ifrågakarande slag.

Frågan om lämpliga åtgärder för ordnandet av jordbrukets kreditförhållanden har, såsom i motionerna erinras, sedan länge varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet, i vilket avseende må hänvisas till motionerna. I dessa erinras särskilt om 1918 års riksdagsskrivelse med begäran om en allsidig utredning, huruvida och i vad mån åtgärder från statens sida kunde vidtagas till den sekundära fastighetskreditens ändamålsenliga ordnande. Jämlikt erhållet bemyndigande tillkallade med anledning av denna riksdagens skrivelse dåvarande chefen för jordbruksdepartementet särskilda sakkunniga för att inom departementet verkställa utredning, *dels* huruvida och i vad mån åtgärder från statens sida kunde och lämpligen borde vidtagas för den sekundära fastighetskreditens ändamålsenliga ordnande, i sammanhang varmed jämväl spørsmålet om inteckningsrätt i jordbruksinventarier borde övervägas, *dels* huru nämnda kredit, särskilt vad jordbruket och landsbygden anginge, kunde på bästa sätt organiseras och inordnas i kreditgivningen och penningomsättningen i allmänhet, *dels* ock rörande de jämkningar, som på grund av den sekundära kreditens ordnande eller eljest borde företagas i gällande bestämmelser för driftkreditföreningarna.

Det må även härvid omnämnas, att Eders Kungl. Maj:t genom remiss den 21 december 1921 till de sakkunniga överlämnat befintliga handlingar rörande den sedan länge hos Eders Kungl. Maj:t för utredning varande frågan om belåning av skog för att tagas i övervägande vid utförandet av de sakkunnigas uppdrag.

De sakkunniga ansågo sig först böra till behandling upptaga frågan om den primära jordbruksfastighetskreditens avgränsning gent emot den sekundära och framlade i ett den 14 oktober 1922 avgivet betänkande förslag i två särskilda hänseenden, nämligen dels om höjning av gränsen för hypoteksföreningarnas fastighetsbelåning till 60 procent från nuvarande 50 procent av det på visst sätt bestämda fastighetsvärdet, dels ock om viss ändring av sättet för nämnda värdes bestämmande, så att detta skulle kunna beräknas genom särskild av vederbörande förenings styrelse på grundval av förefintliga handlingar företagen s. k. överslagsvärdering.

Genom beslut den 30 november 1922 förordnade Eders Kungl. Maj:t, att de sakkunnigas utredningsarbete skulle upphöra med utgången av samma år.

I proposition till 1924 års riksdag upptog Eders Kungl. Maj:t emellertid de sakkunnigas nämnda förslag om införande av en s. k. överslagsvärdering vid sidan av den redan förekommande hypoteksvärderingen. Riksdagen biföll Eders Kungl. Maj:ts förslag, och kungörelse utfärdades om ändring i förordningen den 16 maj 1890 angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända.

I det yttrande till statsrådsprotokollet, som åtföljde förenämnda proposition, anförde departementschefen bland annat, att han icke vore beredd att då taga ställning till de sakkunnigas förslag om en höjning av belåningsgränsen för hypoteksföreningarna från 50 procent till 60 procent av egendomsvärdena. Och riksdagen uttalade för sin del i den skrivelse, varmed riksdagen besvarade propositionen, att de sakkunnigas sistberörda förslag syntes riksdagen vara värt allt beaktande såsom en åtgärd, vilken vore ägnad att ytterligare utveckla den primära jordbruksfastighetskrediten här i landet. Tillika erinrades, hurusom speciellt i våra grannländer Danmark och Norge den övre gränsen för nämnda kredit utgjorde 60 procent av egendomsvärdet samt att även i åtskilliga andra länder denna gräns satts ej oväsentligt högre än här i Sverige. Riksdagen ansågo sig därför böra uttala önskvärdheten av, att förslag i berörda avseende snarast möjligt förelades riksdagen.

I detta sammanhang uttalade riksdagen vidare, under erinran att vid taxering värdet å växande skog frånskildes det sammanlagda taxeringsvärdet å egendomen, att, då det syntes angeläget att bereda möjlighet för fastighetsägare, som å sin egendom hade dylik skog, att jämväl kunna utnyttja densamma för kreditändamål, utredning ock borde verkställas, vilka åtgärder lämpligen kunde vidtagas i syfte att växande skog måtte kunna belånas.

Förutom vad sålunda omförmälts vill riksdagen erinra, att vid 1921 års riksdag till behandling förelågo motioner angående en skrivelse till Eders Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag rörande en reform av jordbrukets kreditväsen. Riksdagens vederbörande utskott tillstyrkte en skrivelse med anhållan om en allsidig utredning i ämnet och erinrade i sitt utlåtande, bland annat, hurusom den ovan omnämnda skrivelsen av 1918 års riksdag avsåge allenast en utredning av den sekundära fastighetskreditens ordnande. Utskottet ansåg emellertid, att vid en blivande utredning frågan om jordbrukets kreditväsen borde upptagas i hela dess vidd, således även den primära fastighetskrediten. Vid utskottets utlåtande fanns fogad en av fyra ledamöter avgiven reservation, däri framhölls, hurusom riksdagen redan begärt en utredning av frågan om den sekundära fastighetskreditens ändamålsenliga ordnande och att enligt inhämtade upplysningar sakkunniga komme att inom jordbruksdepartementet tillkallas för denna utrednings verkställande samt att, enligt vad som vidare inhämtats, vid en dylik utredning jämväl frågan om den primära fastighetskrediten komme att beröras. Reservanterna ansåge sig därför icke böra förorda förslaget om en ytterligare skrivelse i ämnet till Eders Kungl. Maj:t. Frågan föll genom kamrarnas olika beslut.

Vad i motionerna anförts till stöd för den föreslagna utredningen finner riksdagen vara värt allt beaktande. Det torde nämligen icke kunna förnekas, att, sådana förhållandena numera utvecklats, jordbruket kommit i ett sådant läge, att åtgärder från statsmakternas sida snarast böra vidtagas i syfte att bereda detsamma billigare och fördelaktigare kreditmöjligheter. Riksdagen har också vid flera tillfällen ställt sig välvillig till de krav på förbättrade kreditförhållanden, som tid efter annan framkommit. Vad angår den vid 1924 års riksdag genomförda förändringen, har denna visserligen medfört fördelar, men tydligt är, att därutöver särskilda åtgärder måste vidtagas för att utvidga jordbrukskrediten och ordna densamma på ett mera tidsenligt sätt. Bland de åtgärder, som därvid företrädesvis böra ifrågakomma och vilka torde böra göras till föremål för en ytterligare utredning, intager, enligt riksdagens mening, förslaget om en höjning av gränsen för hypoteksföreningarnas fastighetsbelåning en framträdande plats, och riksdagen vill i detta avseende erinra, att redan 1924 års riksdag uttalat sig i samma riktning. Det torde ock få anses vara av vikt, att, såsom jämväl i motionerna framhålles, i främsta rummet den ifrågavarande primära krediten, där så erfordras, kan utnyttjas till lämplig höjd och på möjligast gynnsamma villkor, detta så mycket hellre som det väl knappast torde låta sig göra att inom den närmaste framtiden ordna kreditförhållandena beträffande den sekundära jordbruksfastighetskrediten på ett för jordbruksnäringen tillfredsställande sätt. Vid den ifrågavarande utredningen synes jämväl i anslutning till vad riksdagen tidigare därom uttalat frågan om belåning av skog böra göras till föremål för en närmare

utredning. Då enligt riksdagens mening det här föreliggande spørsmålet nu icke längre torde böra undanskjutas, har riksdagen för sin del under åberopande av vad i ärendet förekommit ansett sig böra besluta en skrivelse till Eders Kungl. Maj:t i anslutning till det i motionerna framställda förslaget.

Riksdagen får alltså anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allsidig utredning rörande den primära jordbruksfastighetskrediten, även vad angår den primära skogskrediten, med hänsyn därvid särskilt till dels frågan om höjning av gränsen för nämnda fastighetskredit, dels ock behovet av en ytterligare utveckling av jordbrukshypoteksinstitutionen i syfte att möjliggöra en ökad utlåningsverksamhet, samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, till vilka en dylik utredning må föranleda.

Stockholm den 17 maj 1927.

Med undersåtlig vördnad.
